

„Literair leven in Groningen”: waar dan?

Winsch. Courant
24 okt. 1985

Toegegeven, de samenstellers van „Literair leven in Groningen” waarschuwen ons al in het voorwoord: het boek moet niet als een compleet of definitief werk gezien worden. „Het leek ons daarom terecht in de titel het gebruik van het lidwoord voor „literair” te vermijden”. Maar hoe dan ook, de titel leert ons niettemin dat er zo-

BOEKEN

iets als een literair leven bestaat. Is dat zo? Uit dit boek blijkt dat nauwelijks. Een gemiste kans of domweg een gebrek aan literair leven?

Als ooit in deze provincie de literatuur heeft gebloeid, dan wel tussen beide wereldoorlogen. Terecht ook dat „Literair leven in Groningen” veel ruimte besteedt aan juist die periode en de produkten, de schrijvers en hun produkten die ze heeft voortgebracht. Neem slechts Hendrik de Vries, H.N. Werkman, Max Dendermonde en Herman Poort en zet ze tegen de achtergrond van de schilderskring De Ploeg en de veelheid aan literaire periodieken in die jaren, en zie: literair leven. Een periode die nodig eens grondig dient te worden beschreven en bewaard.

Maar na de Tweede Wereldoorlog? Natuurlijk, er valt het een en ander te vermelden. De literatuur ligt niet stil. Op z'n minst kun je constateren dat in onze provincie schrijvers en dichters wonen en werken. Maar een literair leven? Van de grote namen is een fors deel oorspronkelijk niet uit deze provincie afkomstig, terwijl een ander deel tot de „gouwe ouwe” moet worden gerekend. En altijd weer: de vroege vlucht naar het „Mekka” van de literatuur: de Randstad. En toch wordt er geschreven. De dialectliteratuur mag zich verheugen in een snel stijgende belangstelling en de faciliteiten voor een literair leven zijn aan het ontstaan: de literaire café's, de leeskringen, de manifestaties, de uitgeverijen. Maar literair leven is meer dan lezen, schrijven en luisteren. Dan moet er toch iets zijn als een reeks, min of meer gebonden literaire activiteiten door een groep nieuwe auteurs met een zekere verwantschap. Zo'n leven is er niet, dat blijkt althans niet uit „Literair leven in Groningen”.

Die tekortkoming heeft vooral te maken met de inbreng van Jan Kooistra. Die nam het onderwerpen op zich dat in het boek de nadruk had moeten hebben: de literatuur na 1960. Kooistra laat na ons daarvan een helder inzicht te verschaffen. Erger nog, Kooistra doet niets anders dan in kort bestek een aantal auteurs te bekritisseren op vooral stijl en inhoud. En daar zit natuurlijk niemand op te wachten. Van een boek met de titel „Literair leven in Groningen” mag verwacht worden dat het een overzicht geeft van ontwikkelingen, achtergronden, nieuwe namen. Wat rest zijn een aantal korte recensies, zo kort dat ongenueanceerdheid niet uitblijft. Hier had de redactie moeten ingrijpen en dat deed ze niet. Tot overmaat van ramp wordt Kooistra ook nog eens losgelaten op alweer zo'n essentieel onderdeel: de streektaalliteratuur. En ook nu weer is Kooistra slechts criticus, nu gericht tegen de persoon van J.P. van Leeuwen en diens „Geschiedenis van de Groninger literatuur”. Kooistra had zijn deels ook wel terechte - kritiek kunnen spuien in de vorm van een eigen overzicht, maar het blijft slechts bij kritiek. In die zin is een overzicht niet overbodig, zoals de redactie het stelt, maar een welkome aanvulling. Nu dient de lezer naast „Literair leven in Groningen” alsnog „Geschiedenis van de Groninger literatuur” aan te schaffen, omdat hij in het eerste slechts een „wat uit de hand gelopen boekbespreking” aantreft. Overigens Kooistra's eigen typing.

INVENTARISATIE

Er valt gelukkig ook nog wel iets aardigs te zeggen over dit boek. In een overzicht van de tijdschriften in de Groninger streektaal laat Henk Scholte zien hoe het wél moet, en nuttig is de inventarisatie van boekhandels, antiquariaten, uitgeverijen en literaire presentatieplaatsen. Degelijk en lezenswaardig zijn de interviews met onder anderen Kees Stip, Tessa de Loo en Anton Brand, alsmede nieuw werk van schrijvers en dichters als Gerrit Krol, Rutger Kopland en Leendert Witvliet. Niettemin krijg je de indruk eerder met een eenmalige uitgave van een literair tijdschrift te maken te hebben dan met een documentair bedoeld boek.

Er is geen literair leven. Er is geen sprake van een stroming of een duidelijk herkenbare nieuwe generatie. Wat hier woont en werkt is veelal „verdwaald” en gedoemd weer te verdijnen. Zo onthult Tessa de

Loo dat ze binnenkort Pieterburgen vervuult voor de Randstad. Die zijn „we” dus ook kwijt. Maar wat heet kwijt. Wat maakt het uit waar een schrijver schrijft? Willen we kunnen spreken van een literair leven, een literair klimaat, dan is het toch wachten op een nieuwe generatie die dat leven gestalte kan geven. Die nieuwe generatie is er (nog) niet.

En toch is er hoop. Wat onmisbaar is voor een literair leven, is aan het ontstaan: het publiek. Een breed publiek in de provincie wat de streektaal betreft, een naar alles wat kwaliteit heeft en nieuw is hongerend publiek in de stad. Want dat is al duidelijk: die stad is een cultuurstad aan het worden. Zie het theater, zie - vooral ook - de moderne dans. En ook op het literaire vlak beginnen zich activiteiten te ontwikkelen. Zo is op dit moment de Groninger literatuurweek aan de gang onder - alweer - grote belangstelling. De voorwaarden zijn er; nu nog leven in de brouwerij. Dat uitgeverij GRAM met „Literair leven in Groningen” het een en ander heeft willen stimuleren, is lovenswaardig. Maar helaas: te vroeg nog.

JOS VISSCHER